

การถอดบทเรียน

เรื่อง การทำมะม่วงปลอดสารพิษเพื่อการค้า ของ แปลงใหญ่มะม่วงบวม/ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ตำบลบวม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลย

อำเภอยางชุมน้อยเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดเลยที่มีเกษตรกรปลูกมะม่วงเป็นจำนวนมาก โดยมีเนื้อที่ปลูกมะม่วงจำนวน ๒๘,๒๒๓.๒๕ ไร่ เกษตรกรผู้ปลูกจำนวน ๙๒๖ ครัวเรือน ซึ่งตำบลบวมมีเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ ๙๗ ของพื้นที่ปลูกทั้งอำเภอ จึงเกิดการรวมกลุ่มเพื่อร่วมโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปี ๒๕๖๒ มีสมาชิก จำนวน ๔๐ ราย พื้นที่เข้าร่วมโครงการฯ ทั้งหมด ๘๓๔ ไร่ ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน สำนักงานเกษตรจังหวัดและสำนักงานเกษตรอำเภอ

๑. การถอดบทเรียนประธานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลบวม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลย

ข้อมูลพื้นฐาน

นายทรงพล พัฒนไชย ๑๒ หมู่ที่ ๗ ตำบลบวม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลย โทร.๐๖๒-๑๙๗๐๔๒๐
จุดเด่น เกษตรผสมผสาน ตามรอยพ่อ “พอเพียงก็เพียงพอ” เรียนรู้อย่าง สบายๆ ที่ใครๆ ก็ทำได้ด้วยตัว

จุดเริ่มต้นด้านการเกษตร

แปลงใหญ่มะม่วงบวม /ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลบวม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลย มีที่ทำการสวนมะม่วงของนายทรงพล พัฒนไชย ม.๗ ต.บวม อ.ยางชุมน้อย จ.เลย หรือ สวนลุงเผือก ได้ดำเนินกิจกรรมด้านการเกษตร โดยได้น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการทำการเกษตรของตนเอง มีแนวคิดในการทำการเกษตรในรูปแบบเกษตรอินทรีย์แบบง่ายๆ ใครๆ ก็ทำได้ ถ้าทำ และยังเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรให้แก่เกษตรกร ประชาชน นักเรียน นักศึกษา ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่ได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้และแลกเปลี่ยนข้อมูลกันที่สวนลุงเผือกแห่งนี้ อีกทั้ง เกษตรกรในชุมชนมีการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาสินค้าแปรรูป เพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร จึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่น่าสนใจมาเที่ยวอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดเลย

แนวคิดในการทำงาน (อุดมการณ์)

- การทำมะม่วง ที่ตำบลบวม อำเภอยางชุมน้อย มีเกษตรกรต้นแบบการทำมะม่วงปลอดสารพิษ ซึ่งเป็นแหล่งผลิตมะม่วงที่ใหญ่ที่สุดของจังหวัดเลย มีองค์ความรู้ในการทำการเกษตรมากมายที่ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาแต่ปัจจัยภายนอกหรือปุ๋ยเคมีและสารกำจัดศัตรูพืช เพราะสิ่งเหล่านั้นอยู่ที่แนวคิดในการจัดการ นำความรู้ที่ได้ศึกษาจากหน่วยงานราชการนำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง การส่งเสริมวิชาการด้านการจัดการศัตรูพืช โดยแนะนำให้เกษตรกรใช้สารชีวภัณฑ์ เช่น เชื้อราบีวเวอร์เรียและเชื้อราไตรโคเดอร์มา และเมื่อเกษตรกรนำไปปฏิบัติอย่างจริงจังก็จะทำให้เกษตรกรสามารถจัดการศัตรูพืชในแปลงปลูกพืชได้โดยไม่ต้องพึ่งพาสารเคมี ต้นแบบการทำมะม่วงปลอดสารพิษที่ตำบลบวม ถือได้ว่า เกษตรกรที่นี่ได้ประสบความสำเร็จในการป้องกันกำจัดโรคและแมลง

- การทำงานแบบการมีเครือข่าย
- การสอนให้คนในชุมชน เน้นการลดต้นทุนโดยใช้ทรัพยากรในชุมชน มีการบริหารจัดการที่ดี แบบค่อยเป็นค่อยไป
- ฝึกหัดให้สมาชิกในกลุ่มทำบัญชีครัวเรือน คิดต้นทุน กำไร

- การทำงานเน้นความสะดวก รวดเร็ว ตรวจสอบได้ เกษตรผสมผสาน ตามรอยพ่อ “พอเพียงก็เพียงพอ” เรียนรู้ง่ายๆ สไตล์บ้านๆ ที่ใครๆก็ทำได้ด้วยตัว

- ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมอยู่ตลอด ในภาวะที่โลกหมุนเร็วขึ้นเรื่อยๆ

แนวทางการบริหารกลุ่มเครือข่าย

๑.โครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปี ๒๕๖๒ มี สมาชิก จำนวน ๔๐ ราย พื้นที่เข้าร่วมโครงการฯ ทั้งหมด ๘๓๔ ไร่

๒. ศูนย์จัดการศัตรูพืช ชุมชนตำบลบุษม

๒. การถอดบทเรียน สมาชิกแปลงใหญ่มะม่วงบุษม/ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ตำบลบุษม

แรงบันดาลใจในการปลูกมะม่วงปลอดสารพิษเพื่อการค้า

การรวมกลุ่มของเกษตรกรในพื้นที่ ที่ทำกิจกรรมร่วมกัน คล้ายๆกัน โดยการให้ความรู้ คำแนะนำแก่เกษตรกร สมาชิกภายในกลุ่ม คอยให้คำปรึกษาและความช่วยเหลือกันระหว่างสมาชิก โดยมีเนื้อที่ปลูกมะม่วงจำนวน ๒๘,๒๒๓.๒๕ ไร่ เกษตรกรผู้ปลูกจำนวน ๙๒๖ ครัวเรือน ซึ่งตำบลบุษมมีเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ ๙๗ ของพื้นที่ปลูกทั้งอำเภอ จึงเกิดการรวมกลุ่มเพื่อร่วมโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปี ๒๕๖๒ มี สมาชิก จำนวน ๔๐ ราย พื้นที่เข้าร่วมโครงการฯ ทั้งหมด ๘๓๔ ไร่ ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของศูนย์จัดการศัตรูพืช ชุมชนตำบลบุษม

การบริหารจัดการ

๑. มีการประชุมกลุ่มในการดำเนินงาน โดยการจัดการประชุมของสมาชิก โดยเน้นการให้ความรู้ แก่สมาชิกแบบตัวต่อตัว ทำให้มีความใกล้ชิดกันระหว่างสมาชิก การประชุมจะไม่เน้นทางการมาก แต่จะเน้นว่าสมาชิก ว่างตอนไหนก็ประชุม

๒. มีการจัดตั้งสวัสดิการให้สมาชิก ให้มีหุ้นร่วมกันบริหารภายในกลุ่ม

๓. มีการรวมกลุ่มการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากมะม่วง

การวางแผน

มีการวางแผนการปลูก ช่วงให้ผลผลิตของมะม่วงและการเก็บเกี่ยวให้ตรงตามช่วงที่ราคาผลผลิตสูง การทำ มะม่วงนอกฤดู

การผลิต

การปลูก

๑. ระยะปลูก

เตรียมพื้นที่ ระยะปลูกมีหลายระยะด้วยกัน ปลูกแบบถึ หรือการปลูกแบบชิด เช่น ๒.๕ x ๒.๕ เมตร , ๔ x ๔ เมตร ส่วนระยะปลูกแบบห่าง เช่น ๘ x ๘ เมตร, ๑๐ x ๑๐ เมตร ขนาดหลุมปลูก ๓๐ x ๓๐ เซนติเมตร

๒.วิธีปลูก

- ต้นพันธุ์มะม่วงที่ใช้ปลูกเป็นกิ่ง ตอน การพ่นยาฆ่าแมลงไล่มด ใส่ปุ๋ยคอกรองกันหลุมก่อนปลูก ซึ่งจะเริ่มปลูกในช่วงเดือน พฤษภาคม – กรกฎาคม เมื่อฤดูฝนเริ่มมา

- การปลูกด้วยกิ่งทาบ กิ่งติดตา ให้ปลูกลีกระดับเดียวกับดินในภาชนะปลูกเดิม หรือสูงกว่าเดิมเล็กน้อย แต่ต้องไม่มีตรอยที่ติดตาหรือต่อกิ่งไว้

- การปลูกด้วยกิ่งตอน ให้ปลูกลีกระดับเดียวกับดินในภาชนะเดิม หรือให้เหลือจุกมะพร้าวที่ใช้ในการตอนโผล่อยู่เล็กน้อย ไม่ควรกลบดินจนมิดจุกมะพร้าว เพราะจะทำให้เนาได้ง่าย

๓. การปลูกพืชแซม

ต้นมะม่วงที่ปลูกด้วยกิ่งตอน กิ่งติดตา หรือต่อกิ่ง ทาบกิ่ง จะใช้เวลาประมาณ ๓-๔ ปี จึงจะให้ผลผลิต ส่วนการปลูกด้วยต้นที่ได้จากการเพาะเมล็ด จะใช้เวลาประมาณ ๔-๖ ปีขึ้นไป ในระหว่างที่ต้นยังไม่ให้ผลผลิต ถ้าปลูก แซมระยะต้นห่างๆกัน จะมีพื้นที่ว่างเหลืออยู่มาก ที่เราสามารถปลูกพืชอย่างอื่นที่มีอายุสั้นๆหรือพืชที่ค่อนข้างถาวรแซม เป็นการหารายได้พียงๆ ก่อน ไม่ควรปล่อยให้พื้นที่ว่างเปล่า นอกจากจะไม่เกิดประโยชน์อะไรแล้ว ยังต้องคอยถาด หย้าอยู่เสมออีกด้วย พืชที่ควรปลูกแซมระหว่างที่ต้นมะม่วงยังเล็กอยู่คือ พืชตระกูลถั่วต่างๆ ซึ่งเป็นพืชที่ช่วยบำรุงดิน เมื่อเก็บถั่วแล้ว ขุดสับลงดิน เพื่อเป็นประโยชน์แก่ดิน และพืชต่อไป

๔. ฤดูปลูก

มะม่วงควรปลูกตอนต้นฤดูฝน หรือประมาณเดือนพฤษภาคม-กรกฎาคม เพื่อให้มะม่วงตั้งตัวได้เร็วขึ้น เนื่องจากในฤดูฝนอากาศมีความชุ่มชื้นดี ทำให้มะม่วงตั้งตัวได้เร็ว และเป็นการสะดวกไม่ต้องไม่ต้องรดน้ำในระยะแรก

การดูแลรักษา

๑. การให้น้ำ

หลังจากการปลูกใหม่ๆ ถ้าฝนไม่ตกควรรดน้ำให้ทุกวัน และค่อยๆห่างขึ้นเป็น ๓-๔ วันต่อครั้ง จนกว่าต้นมะม่วงจะตั้งตัวได้ การให้น้ำเป็นสิ่งจำเป็นในการปลูกพืชและการให้น้ำอย่างเพียงพอตามที่ต้นมะม่วงต้องการ จะช่วยให้ต้นมะม่วงเจริญเติบโตอย่างสม่ำเสมอ

๒. การกำจัดวัชพืช

การกำจัดวัชพืชต้องทำอยู่เสมอ เพราะวัชพืชต่างๆจะคอยแย่งน้ำอาหารจากต้นมะม่วง และการปล่อยให้แปลงปลูกรกรูรัง จะกลายเป็นที่อยู่อาศัยของโรคและแมลงต่างๆ ที่จะทำลายต้นมะม่วง

การใส่ปุ๋ยมะม่วง

มะม่วงชอบดินที่โปร่ง ร่วนซุย การระบายน้ำและอากาศของดินดี จึงควรใส่ปุ๋ยอินทรีย์ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ให้เป็นประจำทุกๆ ปี เพื่อปรับปรุงดินให้ร่วนซุย เหมาะต่อการเจริญเติบโตของมะม่วง การใส่ปุ๋ยอินทรีย์อาจใส่ปีละ ๒ ครั้ง คือ ต้นฝนและปลายฝน

๑. ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ เป็นปุ๋ยที่ให้ประโยชน์แก่ต้นพืชอย่างรวดเร็ว และธาตุอาหารมากกว่าปุ๋ยอินทรีย์ในดิน ที่ค่อนข้างขาดธาตุอาหาร จึงควรใส่ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ให้บ้าง การใส่ปุ๋ย หลังจากการปลูก ๑ เดือน จะมีการใส่ปุ๋ย สูตร ๑๕-๑๕-๑๕

๒. จำนวนปุ๋ยที่ใส่ ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยอินทรีย์ทำให้ดินโปร่ง เป็นการเพิ่มอินทรีย์วัตถุให้กับดิน จำนวนที่ใส่ไม่จำกัด ถ้าดินทรายจัดก็ใส่ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยอินทรีย์ให้มากหน่อย สำหรับปุ๋ยวิทยาศาสตร์ สูตร ๑๕-๑๕-๑๕ นั้น จำนวนปุ๋ยที่ใส่ขึ้นอยู่กับว่า ดินมีความอุดมสมบูรณ์มากน้อยเพียงใด จำนวนการใส่ต่อ

ต้นต่อปี เท่ากับครึ่งหนึ่งของอายุของต้นมะม่วง เช่น มะม่วงอายุ ๒ ปี ใส่ ๑ กิโลกรัม อายุ ๓ ปี ใส่ ๑.๕ กิโลกรัม

๓. วิธีใส่ปุ๋ย เมื่อต้นยังเล็กอยู่ควรใช้วิธีขุดพรวนดินตื้นๆ รอบต้นในรัศมีทรงพุ่ม แบ่งจำนวนปุ๋ยที่จะใส่ออกเป็น ๔ ส่วน ใส่ปุ๋ยบริเวณรอบๆ ทรงพุ่มตรงบริเวณที่พรวน ประมาณ ๓ ส่วน อีก ๑ ส่วนโรยบนพื้นดินภายในทรงพุ่ม แต่ควรระวังอย่าใส่ปุ๋ยชิดกับโคนต้น เพราะจะทำให้เปลือกของลำต้นเน่าและจะทำให้มะม่วงตายได้ จากนั้นจึงรดน้ำให้ชุ่ม ส่วนต้นที่โตแล้วอาจขุดเป็นรางดินรอบต้นภายในรัศมีของทรงพุ่ม ขุดรางลึกประมาณ ๖ นิ้ว ใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมักลงไปในรางตามด้วยปุ๋ยวิทยาศาสตร์แล้วกลบดิน รดน้ำให้ชุ่ม

การกำจัดวัชพืช

ควรดูแลรักษาความสะอาด และกำจัดวัชพืชพวกหญ้าไม่ให้ขึ้นในบริเวณทรงพุ่มและบริเวณใกล้เคียง สำหรับในฤดูแล้งควรใช้หญ้าแห้ง ฟาง คลุมโคนต้นบริเวณรอบๆ ทรงพุ่มเพื่อรักษาความชื้นในดินให้คงอยู่

การตัดแต่งกิ่ง

ควรตัดแต่งกิ่งกระโดงที่ขึ้นแข่งกับลำต้นทิ้งให้หมด และตัดกิ่งที่ไม่ได้ระเบียบ หรือกิ่งที่มีโรคและแมลงทำลายออก ระยะการตัดแต่งกิ่ง ควรตัดแต่งหลังจากเก็บผลผลิตแล้ว รอยแผลที่ตัดแล้วควรใช้สารป้องกันเชื้อรา หรือปูนขาว หรือปูนกินหมากทา เพื่อกันแผลเน่าจากเชื้อรา การตัดอย่าตัดไว้ต่อ ควรตัดให้แผลเรียบสนิทไปกับลำต้นหรือกิ่งใหญ่

ประโยชน์ของการตัดแต่งกิ่ง

๑. เพื่อให้ต้นมะม่วงมีรูปทรงตามที่ต้องการ และเป็นผลดีต่อการปฏิบัติดูแล
๒. ทำให้ออกดอกติดผลดีขึ้น และผลกระจายสม่ำเสมอ เนื่องจากใบมะม่วงได้รับแสงแดดทั่วกัน เป็นผลให้เกิดขบวนการปรุงอาหารของใบ
๓. ช่วยลดการระบาดของศัตรูพืช เนื่องจากตัดแต่งกิ่งที่มีโรคแมลงทิ้งไป
๔. ช่วยทำให้มีการสะสมอาหารในลำต้นได้พอดีพอเหมาะ คือ กิ่งที่ชาวสวนตัดแต่งออกส่วนใหญ่จะเป็นกิ่งที่อยู่ภายในทรงพุ่ม กิ่งเหล่านี้จะแย่งอาหาร และไม่ค่อยออกดอกติดผล
๕. ใบและกิ่งมะม่วงที่ตัดออก นำมาคลุมไว้บริเวณโคนต้นเพื่อเป็นการเพิ่มอินทรีย์วัตถุ ซึ่งจะมีประโยชน์ในแง่การบำรุงดินอีกด้วย
๖. ลดความเสียหายจากลมพายุ พุ่มต้นแน่นที่รับแรงปะทะมาก ทำให้กิ่งฉีกขาด

การป้องกันและกำจัดแมลงศัตรู จะใช้สารเคมีหรือสมุนไพรไล่แมลงในการฉีดพ่น และการใช้กับดักแมลงวันทองผลไม้

การฉีดฮอร์โมนในช่วงให้ผลผลิต ฉีดพ่นยาเพื่อบำรุงในช่วงระยะดอกตูม และหยุดพ่นยาในช่วงระยะผลผลิตติดลูกเท่าหัวแมลงวัน

การออกดอกของมะม่วง

โดยทั่วไปมะม่วงจะออกดอกติดผลในช่วงเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม และเก็บเกี่ยวในเดือน มีนาคม-เมษายน (ในภาคกลาง) สำหรับในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะออกดอกในช่วงเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ (ยกเว้นมะม่วงทวาย) เก็บเกี่ยวเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน ระยะพัฒนาการของผลมะม่วง

ระยะการพัฒนาจนครบรอบเป็นดังนี้

มกราคม → ดอกบาน

สิงหาคม → แดกใบอ่อน

กุมภาพันธ์ → ผสมเกสร → ตัดผลอ่อน

กันยายน → แดกใบอ่อน

ครั้งที่ ๒

มีนาคม → ขยายผล

ตุลาคม → ฟักตัว

เมษายน → เข้าโคล

พฤศจิกายน → ฟักตัว

พฤษภาคม → เข้าโคล → ผลแก่ → เก็บเกี่ยว

ธันวาคม → แดกช่อดอก

มิถุนายน → ตัดแต่งกิ่ง

มกราคม → แดกช่อดอก

กรกฎาคม → ตัดแต่งกิ่ง → แดกใบอ่อน ครั้งที่ ๑

การบังคับให้มะม่วงออกดอก

การบังคับให้ออกดอก ทำได้หลายวิธี แต่วิธีที่นิยมกันมากคือการใช้สาร พวาโคลบิวทราโซล โดยราดสารนี้ลงในดินรอบๆ ต้น ดังนี้

๑. ต้องบำรุงต้นมะม่วงให้สมบูรณ์เต็มที่ก่อน กล่าวคือ หลังจากเก็บผลแล้วให้ตัดแต่งกิ่ง ใส่ปุ๋ย ให้น้ำ เพื่อให้ต้นมะม่วงสมบูรณ์เต็มที่ หลังจากนั้นปล่อยให้มะม่วงแดกใบอ่อนอย่างน้อย ๒ ชุด

๒. ระยะเวลาที่เหมาะสมต่อการใช้สารคือ ช่วงที่ใบยังอยู่ในระยะใบอ่อนหรือใบพวง

๓. ก่อนราดสาร ควรตรวจดูดินที่มีความชื้นพอสมควร และเมื่อราดสารลงดินแล้วให้รดน้ำตามด้วยเพื่อรากดูดสารได้อย่างเต็มที่

๔. หลังจากราดสารประมาณ ๒ เดือน ถึง ๒ เดือนครึ่ง มะม่วงจะออกดอก ส่วนพวกที่ไม่ออกดอกภายใน ๒ เดือนครึ่ง อาจใช้สารกระตุ้นการแตกตาช่วย เช่น ใช้โปรแตสเซียมไนเตรท ๒.๕ % หรือไทโอยูเรีย ๐.๕ % พ่นให้ทั่วทั้งต้น จะทำให้การออกดอกเป็นไปอย่างสม่ำเสมอทั้งต้น

๕. อัตราการใช้สารพวาโคลบิวทราโซลเปลี่ยนแปลงไปตามขนาดและอายุของต้นมะม่วง

๖. การรดด้วยสารพวาโคลบิวทราโซลให้รดทั่วบริเวณทรงพุ่มอย่างสม่ำเสมอ

การติดผลของมะม่วงและการเก็บเกี่ยว

การติดผลของมะม่วง มะม่วงออกดอกครั้งหนึ่งๆ เป็นจำนวนมาก แต่จะติดเป็นผลเพียงไม่กี่ผลต่อช่อเท่านั้น ทั้งนี้เป็นเพราะสาเหตุหลายประการ เช่น ลักษณะของดอกมะม่วง ซึ่งดอกส่วนใหญ่จะเป็นดอกที่ไม่สมบูรณ์ไม่สามารถเจริญเป็นผลได้ และปัญหาที่พบบ่อยเสมอคือ การเกิดราดำที่ดอก ทำให้ดอกร่วง หล่นเสียเป็นส่วนมากหรือหมดทั้งต้น

การช่วยให้ช่อดอกมะม่วงติดผลดีขึ้น

การประสบปัญหาที่ทำให้มะม่วงออกช่อดอกแล้วไม่ค่อยติดผล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้ามีหมอกลงจัดในขณะที่ช่อดอกบานแล้วก็ยิ่งทำให้มะม่วงไม่ติดผล ซึ่งสาเหตุหรืออุปสรรคต่างๆ ที่ทำให้มะม่วงเมื่อออกดอกแล้วไม่ติดผล คือ

๑. เพ็ญจกัณฑ์และโรคราดำ เป็นสาเหตุที่สำคัญที่สุดในการที่จะให้ช่อมะม่วงไม่ติดผล การเข้าทำลายของเพ็ญจกัณฑ์กับโรคราดำนั้นเกิดควบคู่กันไป กล่าวคือ เพ็ญจกัณฑ์ทำลายดอกมะม่วง โดยดูดน้ำเลี้ยงช่อดอกมะม่วง ทำให้ดอกมะม่วงขาดน้ำเลี้ยงไม่สามารถเจริญเติบโตเป็นผลมะม่วงได้

วิธีป้องกัน

๑). เนื่องจากเพลี้ยจักจั่นจะเริ่มทำลาย โดยดูดน้ำเลี้ยงช่อดอกมะม่วงตั้งแต่ดอกมะม่วงเริ่มออก ช่อดอกยาวประมาณ ๓ - ๔ นิ้ว เรื่อยไปจนกระทั่งมะม่วงติดผลขนาดเท่าหัวแม่มือจึงหยุดทำลาย ดังนั้น การพ่นยาฆ่าแมลงเพื่อทำลายเพลี้ยจักจั่น ก็ควรเริ่มตั้งแต่ช่อดอกเริ่มออก กลุ่มแปลงใหญ่มะม่วงตำบลบุษมา จะใช้สารชีวภัณฑ์ เช่น โไล่ต้นหรือหางไหล และยาฉุน วิธีเตรียม

- โไล่ต้นหรือหางไหล ใช้หางไหล ๑ กิโลกรัม ทูบให้แตก แช่น้ำ ๑ ปีบ ไว้ ๑ คืน แล้วกรองให้สะอาด เติมน้ำเปล่าลงไปอีก ๑๙ ปีบ ใช้ฉีดฆ่าแมลงได้ดี

- ยาฉุน ใช้ยาฉุน ๑ กิโลกรัม ต้มกับน้ำ ๒ ลิตร นาน ๑ ชั่วโมง หรือแช่น้ำไว้ ๑ คืน แล้วคั้นเอาแต่น้ำ กรองให้สะอาด เติมน้ำอีก ๓ ปีบ ถ้าใส่สบู่อัลโลทลงไปด้วยสักก้อนต่อน้ำยาทุก ๔ ปีบ จะทำให้ได้ผลในการฆ่าแมลงมากยิ่งขึ้น การพ่นสารเคมีฆ่าแมลง พ่นที่ช่อดอกทุกๆ ๗ วัน โดยเริ่มตั้งแต่ช่อดอกยาวประมาณ ๓ - ๔ นิ้ว

๒). การหยุดพ่นสารเคมีในระยะที่ดอกมะม่วงกำลังบาน เพราะถ้าพ่นสารเคมีในระยะดอกบานแล้ว สารเคมีจะไปเคลือบปลายเกสรตัวเมียของดอก ทำให้ละอองเกสรตัวผู้ไม่สามารถเคลื่อนตัวไปผสมกับเกสรตัวเมียได้สะดวกเป็นเหตุให้มะม่วงไม่ติดผล เนื่องจากไม่ได้รับการผสมเกสร

๓). หลังจากมะม่วงติดผลขนาดเท่าหัวแมลงวัน หรือเท่าเมล็ดถั่วเขียวแล้ว จึงค่อยพ่นสารเซฟวินอีก โดยพ่นทุกๆ ๗ วัน และหยุดพ่นเมื่อผลโตเท่าหัวแม่มือ หรือหยุดพ่นก่อนนี้ก็ได้อีกถ้าเห็นว่าไม่มีเพลี้ยจักจั่นทำลายต่อไปแล้ว โดยให้สังเกตดูตามช่อมะม่วง ในการพ่นสารเคมีจึงจำเป็นต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ ดังนี้คือ

(๑) พ่นสารเคมีในขณะที่ลมสงบ ถ้ามีลมเล็กน้อยให้อยู่ที่เหนือลม ระวางอย่าให้ละอองสารเคมีปลิวมาถูกตัวได้

(๒) ถ้าพ่นสารเคมีที่ช่อดอกมะม่วงใกล้บ้าน ต้องระวางอย่าให้ละอองสารเคมีปลิวไปถูกอาหาร เครื่องนุ่งห่มหรือสัตว์เลี้ยง

(๓) ผู้พ่นสารเคมีควรป้องกันไม่ให้ละอองยาปลิวมาถูกตัวได้ ควรสวมหมวกมีหน้ากากหรือใช้ผ้าปิดจมูก สวมเสื้อแขนยาว กางเกงขายาว หรือใส่เสื้อกันฝนก็ได้ และควรสวมถุงมือด้วย

(๔) ไม่ควรสูบบุหรี่ในขณะที่พ่นสารเคมี

(๕) เมื่อพ่นสารเคมีเสร็จแล้ว ให้รีบอาบน้ำทำความสะอาดร่างกาย ฟอกสบู่หลายๆ ครั้ง ที่ติดตามผิวหนังได้

๒. สาเหตุที่เกิดจากสิ่งอื่นๆ ที่นอกเหนือจากแมลงและโรคทำลายช่อดอก

๑). เมื่อต้นมะม่วงมีอายุไม่ถึงวัยที่จะออกดอกออกผล แต่ออกดอกก่อนกำหนด ต้นมะม่วงเหล่านี้เมื่อออกดอกแล้ว มีดอกไม่ติดผล เพราะต้นมะม่วงยังไม่แข็งแรงและสมบูรณ์พอ อายุหรือวัยที่ต้นมะม่วงควรจะออกดอกออกผล คือ ถ้าปลูกด้วยกิ่งทาบหรือกิ่งติดตา ควรมีอายุประมาณ ๔-๕ ปี จึงเริ่มออกดอกออกผล ถ้าปลูกด้วยเมล็ด ควรมีอายุประมาณ ๕-๖ ปี ดังนี้

วิธีป้องกันรักษา คือ ให้เด็ดดอกทิ้งเสียในขณะที่ช่อดอกเริ่มออก เพื่อต้นมะม่วงจะได้ไม่เสียน้ำเลี้ยงไปสร้างช่อดอกต่อไป ถ้าปล่อยช่อดอกไว้ไม่เด็ดทิ้งอาจติดผลได้แต่เป็นผลไม่สมบูรณ์ และต้นมะม่วงจะเสียน้ำเลี้ยงในการไปสร้างผล จึงทำให้การเจริญเติบโตของลำต้นช้าลง หรือชะงักงัน

๒). ต้นมะม่วงขาดน้ำ หรืออากาศแห้งแล้งในระยะที่มีช่อดอก จะทำให้ดอกเหี่ยวแห้ง และร่วงหล่นไปได้

วิธีป้องกันรักษา คือ ให้เด็ดดอกทิ้งเสียในขณะที่ช่อดอกเริ่มออกช่อดอกแล้ว ให้น้ำอย่างสม่ำเสมออย่าปล่อยให้แห้ง

๓). ช่อดอกมะม่วงสกรปรก มีดอกแห้งร่วงหล่นติดค้างอยู่ที่ช่อดอกมาก ซึ่งสาเหตุเนื่องมาจากเพลี้ยจักจั่นและราดำเข้าทำลายช่อดอก และสิ่งขับถ่ายของเพลี้ยจักจั่น ซึ่งเป็นสารเหนียวๆ ยึดเกาะดอกที่แห้งและร่วงห้อยติดอยู่กับดอกเป็นกระจุก ทำให้ผลมะม่วงลูกเล็กๆซึ่งเพิ่งติดผลนั้น ไม่ได้รับอากาศและแสงแดดเต็มที่

วิธีป้องกันรักษา ใส่ปุ๋ยบำรุงต้นมะม่วงให้สมบูรณ์และแข็งแรง โดยพรวนดินตื้นๆ บริเวณรอบรัศมีทรงพุ่ม และใส่ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ ๑๕-๑๕-๑๕ ควบคู่ไปกับปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยอินทรีย์ รดน้ำตามจะทำให้ต้นมะม่วงเจริญเติบโตได้ดี

สรุปการปฏิบัติเพื่อช่วยให้มะม่วงติดผลมาก

๑). เมื่อช่อมะม่วงเจริญพุ่มใบออกมาอย่างเด่นชัดแล้ว ควรรดน้ำให้ดินชุ่มอยู่เสมอและให้ปุ๋ยด้วยจะดียิ่งขึ้น การรดน้ำควรรดแต่น้อยก่อนแล้วจึงมากขึ้นเรื่อยๆ

๒). การพ่นยากำจัดแมลงที่จะมาทำลายช่อมะม่วง ครั้งแรกให้พ่นระยะที่ดอกยังตูม และครั้งที่ ๒ เมื่อเห็นว่ามะม่วงติดผลมีขนาดเท่าหัวแมลงวัน การพ่นยาครั้งที่สองอาจเติมยากันราลงไปด้วย ถ้าเห็นว่ายังมีราดำอยู่ตามช่อดอกและใบ

๓). ถ้าไม่พ่นยากำจัดแมลง อาจพ่นน้ำเปล่าๆในระยะที่ดอกมะม่วงบานและติดเป็นผลอ่อนเพื่อล้างช่อดอก

การบำรุงต้นมะม่วงหลังจากเก็บผล

ต้นมะม่วงที่ติดผลจะต้องใช้ธาตุอาหารจำนวนมากสำหรับเลี้ยงผล ยิ่งติดผลมากก็ยิ่งต้องใช้ธาตุอาหารมาก ดังนั้นการบำรุงต้นให้สมบูรณ์หลังจากที่เก็บผลแล้วจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้ต้นสมบูรณ์แข็งแรงสามารถจะให้ผลในปีต่อไปได้ การบำรุงต้นทำได้ดังนี้คือ ขุดพรวนบางๆ รอบโคนต้น โรยปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก หรืออาจเติมปุ๋ยวิทยาศาสตร์ลงไปด้วยก็จะยิ่งดี เสร็จแล้วรดน้ำให้ชุ่ม หลังจากนั้นถ้าให้น้ำอยู่เสมอเป็นระยะๆ จะช่วยให้ต้นสมบูรณ์แข็งแรงแต่ควรระวังการให้น้ำประมาณ ๕-๖ เดือน ก่อนที่มะม่วงจะออกดอก

เทคนิคการผลิตมะม่วงนอกฤดู

เพื่อให้ได้ผลผลิตมะม่วงในช่วงระยะเวลาที่ต้องการ หรือช่วงที่มีราคาสูง เกษตรกรผู้ผลิตมะม่วงส่วนใหญ่เลือกใช้วิธีการราดสารแพคโคบิวทราโซน เพื่อบังคับให้มะม่วงออกดอกติดผลในช่วงระยะเวลาที่เกษตรกรต้องการ โดยมีการใช้และขั้นตอนในการปฏิบัติดังนี้

๑. การตัดแต่งกิ่ง หลังจากให้ผลผลิตแล้วมะม่วงจะมีสภาพทรุดโทรม เนื่องจากการใช้ธาตุอาหารจำนวนมากในการสร้างผลผลิต

๑). ตัดกิ่งที่อ่อนแอไม่สมบูรณ์เนื่องจากโรคและมีบาดแผลจากการทำลายของศัตรู

๒). ตัดแต่งกิ่งที่อยู่ในทรงพุ่มไม่ได้รับแสงแดด

๓). ตัดแต่งทรงพุ่มให้โปร่ง แสงแดดส่องได้ทั่วถึงและระบายอากาศได้ดี เพื่อลดอัตราการเกิดโรคราบดพืชที่มีสาเหตุจากเชื้อรา

๔). ตัดแต่งกิ่งที่เกษตรกรไม่ต้องการ ในการตัดแต่งกิ่งเกษตรกรต้องใช้เครื่องมือให้ถูกต้องเหมาะสม เพื่อความสะดวกในการใช้งาน ทั้งนี้เพื่อลดอัตราการฉีกขาดบริเวณแผลที่ตัด

๒. การใส่ปุ๋ย เมื่อตัดแต่งกิ่งแล้วเสร็จ ในระยะเวลาที่ใกล้เคียงกัน เกษตรกรต้องเร่งการเจริญเติบโต และเร่งการสะสมอาหาร เพื่อให้มะม่วงมีความสมบูรณ์พร้อมที่จะให้ผลผลิตในรุ่นต่อไป จากนั้นควรจัดเก็บและทำความสะอาด บริเวณพื้นที่สวนให้โล่งด้วยการตัดหรือดายหญ้า เพื่อลดบริเวณอาศัยของแมลงศัตรู สะดวกต่อการเข้าไปดูแล บำรุงรักษาและทำกิจกรรมอื่นๆ

ปุ๋ยทางใบ

- ใช้ปุ๋ยเกล็ด สูตร ๑๕-๑๕-๑๕ อัตรา ๑ : ๒๐๐ ฉีดพ่นทุกๆ ๗ วัน
- ฉีดพ่นน้ำหมักหรือฮอร์โมนตัวเมีย (หัวเชื้อแม่) ในอัตรา ๑ : ๒๐๐ ฉีดพ่นสลับกับปุ๋ยเกล็ด

๓. มาตรการแพคโคบิวทราโซน หลังจากตัดแต่งกิ่งและบำรุงต้นมะม่วงด้วยการให้ปุ๋ยทางดิน ทางใบ แล้วประมาณ ๑ เดือน มะม่วงจะเริ่มแตกใบและเจริญเติบโตตามลำดับและมีความพร้อมที่จะเริ่มออกดอกได้ ระยะเวลาเกษตรกรต้องเริ่ม พิจารณากำหนดวันราดสารได้ เพราะหลังจากราดสารประมาณ ๒ เดือนมะม่วงจะเริ่มแทงช่อดอกจากนั้นอีก ๒ เดือน ก็เริ่มเก็บมะม่วงผลดิบขายได้ เกษตรกรจะประสบผลสำเร็จการตลาดหรือไม่ขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจ วิเคราะห์ราคาของผลผลิตในช่วงเก็บเกี่ยวได้ถูกต้องหรือไม่ เมื่อมะม่วงมีความอุดมสมบูรณ์พร้อม เกษตรกรสามารถราดสารแพคโคบิวทราโซนได้

๔. การใช้ฮอร์โมนตัวผู้ หลังจากการราดสารได้ ๗ วัน เกษตรกรควรฉีดพ่นด้วยฮอร์โมน (หัวเชื้อพ่อ) ในอัตรา ๑ : ๒๐๐ ฉีดพ่นทุกๆ ๗ วัน ๓ ครั้งจะช่วยให้มะม่วงติดผลดกและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

การห่อผลมะม่วง

มะม่วงในปัจจุบันถือได้ว่าเป็นไม้ผลที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ ที่สำคัญอันดับต้นๆของประเทศไทยสามารถสร้างรายได้ให้เกษตรกรชาวสวนมะม่วงเป็นอย่างมากความต้องการบริโภคมะม่วงภายในประเทศและต่างประเทศนับวันจะเพิ่มสูงขึ้น

๑. การปลิดผลทั้งก่อนห่อ ปลิดผลที่รูปทรงผิดปกติ เช่น ออกปุ่ม บิดเบี้ยว ผิวลาย ผลเล็ก ต่างกันมาก สีเหลือง ควรเหลือไว้ต่อช่อประมาณ ๒ ผลการห่อผลควรเลือกห่อเฉพาะผลที่สวยงาม และรูปทรงปกติ ควรห่อ ๑ ผลต่อ ๑ ถูเท่านั้น (เพื่อการส่งออก) เพื่อป้องกันผิวมะม่วงเสียดสีกันผิวไม่สวย ถ้าจะบริโภคเองหรือขายตามตลาดทั่วไปก็ห่อได้หลายผลต่อถู แต่ถ้าห่อผลที่ผิดปกติดังกล่าวข้างต้น ถึงท่านจะห่อก็เสียทั้งเงินทั้งเวลา เพราะสุดท้ายผลก็หลุดร่วงอยู่ข้างในถู ไม่เชื่อก็ลองดูก็แล้วกัน

๒. การห่อผลมะม่วง เพื่อป้องกันผิวมะม่วงเสียดสีกันหรือกระทบกับกิ่ง ป้องกันโรคและแมลง ทำให้สีผิวสวย ลูกมีขนาดโตขึ้น วัสดุห่อผลทั่วไปนิยมใช้ กระดาษหนังสือพิมพ์ ถุงพลาสติกสีขุ่น ถุงกระดาษคาร์บอน ชุนฟง

๓. ระยะเวลาในการห่อ ความยาวของผลตั้งแต่ ๑๐ เซนติเมตร หรือยาวกว่าไฟแช็คขึ้นไป ข้อควรระวังอย่าตัดก้านช่อหรือก้านใบที่เกาะกะออกเพราะจะทำให้ยางติดผลมะม่วง

๔. ก่อนห่อผล ควรพ่นสารเคมีกลุ่ม ออร์กาโนฟอสเฟต ชื่อการค้าทั่วไปในท้องตลาด เช่น มาลาไรออน ซอสตา ยิบไรออน ดอล-เอฟ เพื่อป้องกันการกำจัดแมลงวันทอง เพลี้ยหอย เพลี้ยแป้ง เพลี้ยจักจั่น ช่อมะม่วง หลังจากนั้นจึงห่อผล นับจากห่อมะม่วงประมาณ ๖๐ วัน เก็บผลผลิตได้ วิธีการสังเกตการสุกแก่ของมะม่วงน้ำดอกไม้

สีทอง คือปลายผลจะมีสีเข้มกว่าผล และมะม่วงทั่วไปนำไปจุ่มน้ำ ผลจะจมดิ่งในน้ำ ไม่กระดกตะแคง แปลว่ามะม่วงแก่แล้ว จึงเก็บมาบ่มได้ หรือจะวางไว้ในตะกั่วบนโต๊ะอาหาร ก็สามารถใช้ประดับได้ แล้วเขาจะค่อยๆ หอมและสุกใน ๔-๕ วัน สารเคมีที่ห้ามใช้ ไซเปอร์เมทริน อะบาเม็คติน ไดโนทีฟูแรน คาร์โบซิลแฟน คลอไพริฟอส โพรพิโคนาโซล

ปฏิทินการปฏิบัติดูแลและรักษาสวนมะม่วง

เดือน	การปฏิบัติดูแล
มกราคม	- รักษาช่อดอกมะม่วง ป้องกันเพลี้ยจักจั่นและราดำ ตัดน้ำเลี้ยงทำลายช่อดอกมะม่วง
กุมภาพันธ์	- ป้องกันกำจัดเพลี้ยจักจั่นดูดน้ำเลี้ยงผลมะม่วงที่ยังเล็กอยู่ ชะล้างช่อดอก และช่อผลมะม่วงด้วย
มีนาคม	- ใส่ปุ๋ย รดน้ำ หางฟาง เศษใบไม้ หญ้าคลุมผิวดินบริเวณโคนต้นมะม่วง ป้องกันกำจัดแมลงวันผลไม้ค้อยทำลายผลมะม่วง
เมษายน	- ฤดูการเก็บมะม่วง
พฤษภาคม	- ตัดแต่งกิ่งมะม่วงหลังจากเก็บผลหมดแล้ว ใส่ปุ๋ยบำรุงรักษาต้นมะม่วง
มิถุนายน	- กำจัดวัชพืช บำรุงรักษาต้นมะม่วง ปรามศัตรูพืชตามความจำเป็น
กรกฎาคม	- ฤดูการขยายพันธุ์มะม่วง
สิงหาคม	- กำจัดวัชพืช บำรุงรักษาต้นมะม่วง ปรามศัตรูพืชตามความจำเป็น
กันยายน	- กำจัดวัชพืช บำรุงรักษาต้นมะม่วง ปรามศัตรูพืชตามความจำเป็น

ตุลาคม	- กำจัดวัชพืช บำรุงรักษาต้นมะม่วง ปราบศัตรูพืชตามความจำเป็น
พฤศจิกายน	- สุมกิ่งไม้ใบไม้ หลุมแห้งระหว่างต้นมะม่วง เพื่อรบกวนมะม่วง จะช่วยกระตุ้นในการเกิดช่อดอก และเป็นการป้องกันกำจัดศัตรูพืชอีกทางหนึ่งด้วย
ธันวาคม	- ระยะเวลาออกช่อดอกของมะม่วง ป้องกันกำจัดเพลี้ยจักจั่น และราดำ ดูดน้ำเลี้ยงทำลายช่อดอกมะม่วง

การเก็บเกี่ยว

การเก็บเกี่ยวผลมะม่วงเป็นขั้นตอนสำคัญอีกขั้นตอนหนึ่งที่ต้องเก็บให้ถูกต้อง เพื่อให้ผลมะม่วงที่ได้มีคุณภาพดี เป็นที่ต้องการของตลาด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพันธุ์ของมะม่วง และความใกล้เคียงของตลาด เป็นสำคัญ คือ

๑. แก้มผลทั้ง ๒ ข้างพองโตเต็มที่ สีผิวเปลี่ยนจากสีเขียวเป็นสีขาว สังเกตจากผิวของผลมะม่วงมีสีขาวนวลหรือไขปกคลุมผล

๒. เก็บตัวอย่างผลมะม่วงมา ๒ - ๓ ผล เพื่อทดสอบโดยนำมะม่วงมาแช่น้ำดู หากผลมะม่วงจมน้ำแสดงว่าแก่จัด ถ้าลอยแสดงว่ายังอ่อนอยู่ และเวลาเก็บต้องอย่าให้ช้า มิฉะนั้นจะเน่าและเสียได้ง่าย สามารถนับอายุเพื่อการเก็บเกี่ยวได้ดังนี้

พันธุ์	อายุการเก็บเกี่ยว	นับตั้งแต่
๑. เขียวเสวย	๑๑๐	เริ่มออกดอก
๒. น้ำดอกไม้	๑๐๐	ดอกบานเต็มที่
๓. หนังกกลางวัน	๑๑๐ - ๑๑๕	ดอกบานเต็มที่
๔. ทองคำ	๑๐๒	ดอกบานเต็มที่
๕. ฟ้ายล้น	๗๐	หลังช่อดอกติดผล ๕๐%
๖. แรด	๗๗	หลังช่อดอกติดผล ๕๐%
๗. พิมเสน	๙๕	ดอกบานเต็มที่

สิ่งที่ต้องระวังอีกประการหนึ่ง คือ อย่าให้ยางมะม่วงไหลและจับที่ผล จะทำให้เป็นตำหนิไม่สวยงามไม่น่าซื้อหรืออาจทำให้มะม่วงเน่าและช้ำง่าย วิธีการเก็บมะม่วง คือใช้ใบมีดคมๆ ตัดที่ปากตะกร้อสอยมะม่วงเพื่อตัดขั้วผลติดมาด้วย หลังจากเก็บใหม่ๆ ต้องวางคว่ำผลลง แล้วปลิดขั้วผลออกให้ขั้วมะม่วงคว่ำลงที่ก้นภาชนะ ยางจะไหลออกไปโดยไม่ถูกผลและที่ก้นภาชนะต้องมีวัสดุนุ่มๆ รองอยู่

๑. ปริมาณการผลิต แหล่งเพาะปลูกมะม่วงที่สำคัญของจังหวัดเลย ได้แก่ อำเภอเชียงคาน ปากชม เมืองเลย พันธุ์ที่นิยมปลูกคือ พันธุ์เขียวเสวย น้ำดอกไม้ โชคอนันต์ ทองดำ มหาชนก เป็นต้น

๒. ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนการปลูกมะม่วง พื้นที่จำนวน ๕ ไร่

รายการ	หน่วย	จำนวนเงิน
รายได้		
จากการขายมะม่วง (เขียวใหญ่ ๕ ไร่)	๓,๔๐๐ กก. X ๑๕ บ./กก	๕๑,๐๐๐.๐๐
รวมรายได้		๕๑,๐๐๐.๐๐
หัก ต้นทุน / ค่าใช้จ่าย		
ค่าปุ๋ยเคมี (๔ กระสอบ สูตร ๑๕-๑๕-๑๕)		๒๘,๐๐๐.๐๐
ค่าปุ๋ยคอก		๓๐๐.๐๐
ค่ายากำจัดวัชพืช		๔๕๐.๐๐
ค่ายาปราบศัตรูพืช		๓๐๐.๐๐
ค่าน้ำประปา	(๒๕๐ บ. x ๑๒ เดือน)	๓,๐๐๐.๐๐
ค่ากระดาษห่อมะม่วง		๑๐๐.๐๐
ค่าแรงห่อมะม่วง	(๓๐๐ บ. X ๕ คน x ๕ วัน)	๗,๕๐๐.๐๐
ค่าแรงใส่ปุ๋ย	(๓๐๐บ. X ๒ คน x ๒ วัน)	๑,๒๐๐.๐๐
ค่าแรงปราบศัตรูพืช/วัชพืช	(๓๐๐บ. X ๒ คน x ๒ วัน)	๑,๒๐๐.๐๐
ค่าแรงเก็บเกี่ยว	(๔๐๐ บ. X ๕ คน x ๒ วัน)	๔,๐๐๐.๐๐
รวมต้นทุน/ค่าใช้จ่าย		๒๐,๘๕๐.๐๐
หัก ต้นทุนการผลิตคงเหลือ (ปุ๋ย ยา พันธุ์ ฯลฯ)		๐.๐๐
ต้นทุนการผลิตทั้งสิ้น		๒๐,๘๕๐.๐๐
กำไร(ขาดทุน)		๓๐,๑๕๐.๐๐

รายได้ (บาท)	๑๕ บาท/กก.	๑๐,๒๐๐ บาท/ไร่
ต้นทุน (บาท)	๖.๑๓ บาท/กก.	๔,๑๗๐ บาท/ไร่
ผลตอบแทน (บาท)	๘.๘๗ บาท/กก.	๖,๐๓๐ บาท/ไร่

สถานการณ์ทางด้านราคา

ราคามะม่วงที่เกษตรกรขายได้ จังหวัดเลย ปี ๒๕๖๒ ราคาค่อนข้างสูง เนื่องจาก กระทบแล้ง ผลผลิตออกสู่ตลาดน้อย ทำให้ราคาปรับตัวสูงขึ้นกว่าทุกปี โดยผลผลิตเริ่มออกสู่ตลาดแบ่งเป็น ๒ ช่วง คือ มะม่วงนอกฤดูฤดูกาลเดือน ธันวาคม - เมษายน มะม่วงในฤดูฤดูกาล เดือน เมษายน - สิงหาคม โดยเดือน พฤษภาคม เป็นเดือนที่มีผลผลิตออกสู่ตลาดเป็นปริมาณมาก

ตลาดประเทศมาเลเซีย

๑. มะม่วงโชคอนันต์	ราคา ๑๗-๓๐ บาท/กก.
๒. มะม่วงเขียวใหญ่ (กิมหง)	ราคา ๑๔-๑๕ บาท/กก.

ตลาดสี่มุมเมือง ตลาดไทย ประเทศลาว

๑. มะม่วงโชคอนันต์	ราคา ๗ บาท/กก.
๒. มะม่วงโชคอนันต์ (ห่อกระดาษหนังสือพิมพ์)	ราคา ๘.๕๐ บาท/กก.
๓. มะม่วงโชคอนันต์ (ห่อกระดาษคาร์บอน)	ราคา ๑๖ บาท/กก.
๔. มะม่วงเขียวเสวย	ราคา ๙-๑๒ บาท/กก.
๕. มะม่วงคละ	ราคา ๔-๗ บาท/กก.

ตลาดประเทศเกาหลี

๑. มะม่วงโชคอนันต์ (ห่อกระดาษคาร์บอน)	ราคา ๓๕ บาท/กก.
๒. มะม่วงน้ำดอกไม้สีทอง (ห่อกระดาษคาร์บอน)	ราคา ๕๐ บาท/กก.

ตลาดประเทศจีนและเวียดนาม รับซื้อมะม่วงเขียวเสวย ราคาซื้อสูงกว่าตลาดอื่นๆ ประเทศเกาหลีสนใจมะม่วงน้ำดอกไม้สีทอง

วิธีการตลาด

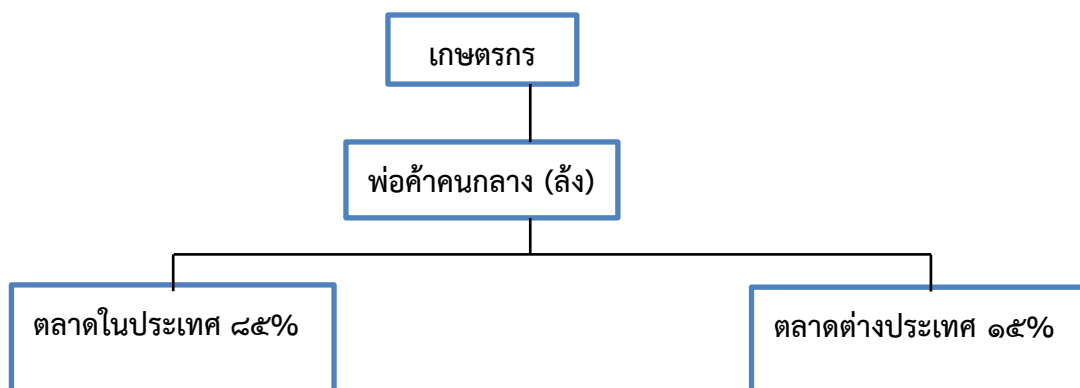
การตลาดของมะม่วงในพื้นที่ จะมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อเป็นประจำ โดยคัดตามคุณภาพของผลผลิต

๑. พ่อค้าคนกลาง (ท้องถิ่น) ตั้งล้งรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกร ในพื้นที่ตำบลบุดม อำเภอยางชุมน้อย จำนวน ๕๙ ราย พ่อค้าคนกลางที่ส่งมะม่วงให้กับพ่อค้าประเทศมาเลเซีย จะมีเครื่องคัดแยกขนาดมะม่วงโดยพ่อค้ามาเลเซียเป็นผู้นำมาให้ พ่อค้าคนกลางจะรับซื้อมะม่วงจากเกษตรกรในราคาเหมาตะกร้า แล้วนำมาคัดแยกขนาดมะม่วงเป็น ๓ เบอร์ตามน้ำหนัก คือ เบอร์เล็ก เบอร์กลาง เบอร์ใหญ่ จะมีคนขับรถและลูกจ้างของพ่อค้ามาเลเซียเป็นผู้จัดการนำตะกร้าขึ้นรถสิบล้อ รถสิบล้อ ๑ คันจะบรรทุกได้ ๖๐๐ ตะกร้า พ่อค้าคนกลางในพื้นที่จะได้ค่าขนส่งจากพ่อค้ามาเลเซีย ๔,๕๐๐ บาทต่อคัน การเดินทางจากไทย-มาเลเซีย ๔ วัน ผ่านทางด่านสะเดา

จ.สงขลา ส่วนด้านพ่อค้าคนกลางที่ส่งมะม่วงให้กับตลาดไท ตลาดสี่มุมเมือง สปป.ลาว จะรับซื้อมะม่วงจากเกษตรกรในราคาเหมาตะกร้า แล้วมาคัดเกรดมะม่วงด้วยมือ คัดแยกขนาดเป็น ๔ เบอร์ คือ เบอร์ลาย (ผิวมะม่วงไม่สวย) เบอร์เล็ก เบอร์กลาง เบอร์ใหญ่ โดยพ่อค้าตลาดไท ตลาดสี่มุมเมือง สปป.ลาว จะเช่ารถคิวให้มารับผลผลิตที่ล้งพ่อค้าคนกลางในพื้นที่ตำบลบุดม อ.ยางชุมน้อย จ.เลย เป็นรถปิคอัพมีโครง รถหกล้อ รถสิบล้อ การส่งเข้า สปป.ลาว พ่อค้าที่สั่งซื้อมะม่วงจะเป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่ายรถคิว ค่าจอดรถ ค่าเรือ ค่าธรรมเนียมนำเข้ามะม่วงไปยัง สปป.ลาวเอง

๒. พ่อค้าคนกลาง (ต่างถิ่น) ตั้งล้ง มีประมาณ ๓ - ๔ ราย ในพื้นที่ตำบลบุดม อำเภอยางชุมน้อย พ่อค้าคนกลางรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกรแล้วส่งให้กับพ่อค้าตลาดภายในประเทศได้แก่ ตลาดไท ตลาดสี่มุมเมือง ตลาดคลองนา และ ตลาดต่างประเทศ ได้แก่ จีน เวียดนาม มาเลเซีย สปป.ลาว เกาหลี

ลักษณะการขายผลผลิตมะม่วงของเกษตรกร

แหล่งจำหน่ายและแหล่งแปรรูป

เกษตรกรส่วนใหญ่ขายมะม่วงให้กับพ่อค้าคนกลาง (ล้ง) ในพื้นที่ตำบลบุงม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย และ บ้านคอกไม้ ตำบลปากชม อำเภอปากชม จังหวัดเลย

มะม่วงที่ผ่านมาตรฐาน GAP จำนวน ๘ แปลง พื้นที่ ๘๒๘ ไร่ (ศวพ.เลย,๒๕๖๒) บางส่วนเป็นมะม่วงอินทรีย์ (Organics Thailand) มะม่วงที่ผ่านการรับรองมาตรฐานอินทรีย์ จำนวน ๕ แปลง พื้นที่ ๓.๘๘ ไร่ (ศวพ.เลย,๒๕๖๒) มะม่วงที่ผ่านมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย จะได้ราคาดีกว่าและนำไปขายส่งห้างสรรพสินค้าโมเดิร์นเทรด ได้แก่ โลตัส ท็อปส์ ตลาดโพศรี อุดรธานี ห้างสรรพสินค้าในภาคอีสาน และกรุงเทพฯ ตลอดจนผู้ประกอบการชาวต่างชาติ ได้แก่ จีน เวียดนาม เกาหลีใต้ มาชมสวนและติดต่อซื้อขายโดยตรงที่สวนของเกษตรกร

การรวมกลุ่มและการแปรรูปมะม่วงเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรชาวสวนเมืองเลย (สวนลุงเฟือก) ๑๒ หมู่ ๗ ตำบลบุงม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โทรศัพท์ ๐-๘๙๘๙-๘๐๘๒-๑ แปรรูป มะม่วงดอง มะม่วงแช่อิ่ม มะม่วงกวน

๓. แผนการดำเนินการในอนาคต

- การบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานของรัฐที่เข้ามาช่วยเหลือเกษตรกรในด้านต่างๆ เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร, กรมวิชาการเกษตร, กรมพัฒนาที่ดิน, กรมตรวจบัญชี เป็นต้น

- การปรับเปลี่ยนการใช้สารเคมีมาเป็นการใช้สารชีวภัณฑ์ ภายใน ๓ ปี
- การพัฒนา และปรับปรุงบำรุงดิน
- การพัฒนาคุณภาพผลผลิตที่มีการผลิตนอกฤดูให้ได้มาตรฐาน และมีปริมาณเพิ่มขึ้น
- การเปิดตลาดไปยังต่างประเทศ
- การปลูกจิตสำนึกให้กับเกษตรกรสมาชิก และลูกหลานให้รัก และภูมิใจในอาชีพของตน

๔. ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

- ความซื่อสัตย์ของสมาชิกภายในกลุ่ม ในการผลิต การตลาด
- ความสามัคคีของสมาชิกภายในกลุ่ม
- องค์กรความรู้ที่มี และการพัฒนาองค์ความรู้ของสมาชิก
- มีการประชาสัมพันธ์ที่ดี
- มีวัสดุอุปกรณ์ครบในการดำเนินงาน
- มีการสนับสนุนปัจจัยทางการเกษตร ปัจจัยการผลิตแก่สมาชิก

๕. ปัญหาอุปสรรค

- เกษตรกรผู้ปลูกมะม่วง ยังขาดเทคโนโลยี และเทคนิคในการผลิตมะม่วงให้มีคุณภาพ ตามหลักวิชาการ

จึงทำให้ผลผลิตที่ออกมาคุณภาพไม่สม่ำเสมอและยังมีอัตราการสูญเสียที่สูง ยังไม่มีการรับรองคุณภาพสินค้าจาก หน่วยงานรัฐ

- ขาดการรวมกลุ่มในการผลิต ความสามัคคีภายในสมาชิกกลุ่ม และการตลาด
- ปัจจัยเรื่องน้ำขาดแคลน และส่งผลต่อคุณภาพผลผลิตมะม่วง
- เกษตรกรส่วนใหญ่ขายผลผลิตสด พ่อค้าคนกลางเป็นคนกำหนดราคาผลผลิต เมื่อราคาตกต่ำก็ไม่มี การแปร รูปเพื่อเพิ่มมูลค่า
- เกษตรกรใช้สารเคมีในการผลิตมาก ก่อให้เกิดอันตรายต่อเกษตรกรและผู้บริโภค

๖. แนวทางแก้ไข

- การอบรมให้ความรู้เพื่อเพิ่มทักษะการผลิตมะม่วงให้มีคุณภาพ การใช้วิทยากรหลังการเก็บเกี่ยว การส่งเสริมการผลิตตามมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย (GAP) เกษตรอินทรีย์

- ส่งเสริมการผลิตแบบแปลงใหญ่ เชื่อมโยงให้เกษตรกรมีการสร้างเครือข่ายด้านการผลิต การตลาด การถ่ายทอดองค์ความรู้ระหว่างกัน

- จัดหาแหล่งน้ำให้กับเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และบำรุงรักษาแหล่งน้ำที่มีอยู่ให้สามารถใช้งานได้ ใน ฤดูแล้ง

ให้ความรู้ในการรักษาหน้าดินให้ชุ่มชื้น ลดการระเหยของน้ำในดิน

- ส่งเสริมการแปรรูปมะม่วงเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า
- รมรงคืให้เกษตรกร ลด ละ เลิก การใช้สารเคมีทางการเกษตร สนับสนุนให้ใช้ สารชีวภัณฑ์กำจัด

แมลง

ศัตรูพืช การใช้ปุ๋ยอินทรีย์

๗. ข้อเสนอแนะ

- การจัดหาตลาดให้เกษตรกรนำผลผลิตทางการเกษตรมาจำหน่าย เช่น ตลาดประชารัฐ ตลาดใกล้แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัด
- การสร้างเครือข่ายทางการตลาดระหว่างกลุ่มผู้ผลิตมะม่วง ร่วมกับ ผู้ประกอบการ โดยการนำกลุ่มเกษตรกร ผู้นำเกษตรกร ไปพบกับผู้ประกอบการรับซื้อสินค้าเกษตรโดยตรง เช่น ตลาดไท ตลาดสี่มุมเมือง ฯลฯ

ภาพกิจกรรมการถอดบทเรียน

วันที่วันที่ ๓ มี.ค. ๖๓

รายชื่อทีมถอดบทเรียน
เรื่อง การทำมะม่วงปลอดสารพิษเพื่อการค้า ของ แปลงใหญ่มะม่วงบวสม/ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน
ตำบลบวสม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
วันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๖๓

สำนักงานส่งเสริมพัฒนาการเกษตรที่ ๔ จังหวัดขอนแก่น

๑. นายวีระศักดิ์	แก้วกล้า	ผู้อำนวยการกลุ่มยุทธศาสตร์และสารสนเทศ
๒. นางวรรณช	บุรภัคดี	รักษาการผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาบุคลากร
๓. นางสาวบันดิษฐ	ใสไศก	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการพิเศษ
๔. นางสาวอนงค์รัตน์	หาตรงจิตต์	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ
๕. นางนิตยา	อริยรัตน์วงศ์	นักทรัพยากรบุคคลปฏิบัติการ